

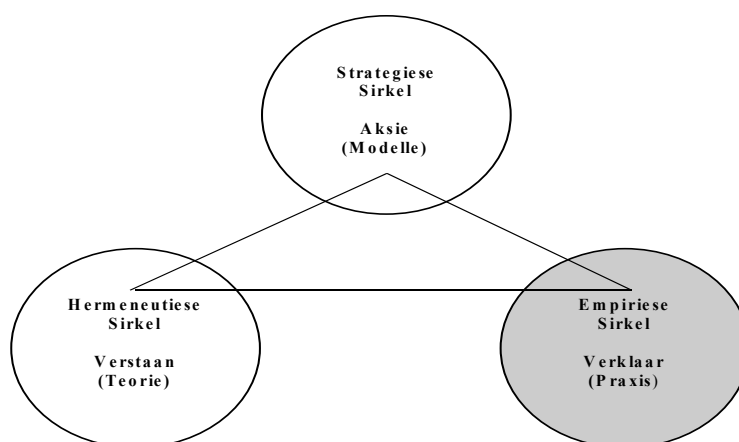
Hoofstuk 5

Empiriese Studie

Die Werklikheid

5.1. Inleiding

Heitink (1999:165-166) druk die metodologie van praktiese teologie in drie sirkels uit: die hermeneutiese sirkel – die sirkel van teoretiese verstaan, die empiriese sirkel – die sirkel van die meting en verklaring van die werklikheid en die strategiese of regulerende sirkel – die sirkel van aksie en verandering. Hierdie drie sirkels korrespondeer in ’n besondere en onlosmaaklike verhouding tot die verstaan van praktiese teologie (:167). Voordat daar by die ontwerp van modelle in die regulerende sirkel uitgekóm kan word, is dit nodig vir die praktiese teologie om sy teorie aan die praktyk te toets, ten einde ’n nuwe praktykteorie te ontwerp. Die verbetering van die situasie tot die ideale praktyk, is die grondliggende bedoeling van prakties-teologiese navorsing. Volgens Heitink (:223) word die kerk altyd gekonfronteer met sy teologiese inhoud, binne ’n bepaalde hermeneutiese verstaan en kan daar alleenlik by die praktyk van kerk-wees uitgekóm word, indien dit empiries getoets word. In hierdie hoofstuk sal daar vervolgens op die empiriese sirkel gefokus word, ten einde tot die verstaan van die *cui bono* vraag (:167) te kom: wie doen wat in verhouding met wie en waarom?

Figuur 5.1: Die Metodologie van Praktiese Teologie

5.2. Empiriese Studie

Die empiriese meting het kwantitatief plaasgevind. Aangesien die toetsveld baie klein was – slegs drie en later 'n vierde gemeente – is die navorser van hierdie studie deur die Departement van Statistiek aan die Universiteit van Pretoria meegedeel, dat rekenaarverwerking van die vraelys nie haalbaar sou wees nie. Die navorser is verwys na me. Elize Kruger – statistikus – wat die navorser bygestaan het in die opstel, verwerking en interpretasie van hierdie vraelys. Hiermee word derhalwe aan haar erkenning gegee vir haar aandeel in hierdie empiriese studie.

Hierdie empiriese studie het op die volgende aspekte gefokus:

- a. Die aantal lidmate in die gemeente, asook die persentasie wat die eredienste bywoon, aangesien die kerkgeboumodel slegs vir kleiner gemeentes geskik is.
- b. Vind daar nog enige groei in die gemeenskap of gemeente plaas, aangesien dit 'n beduidende rol in die keuse van 'n kerkgebou speel.
- c. Die aantal ure of dae wat die kerkkompleks effektief benut word, moet bereken word.
- d. Die praktiese omskakeling van die kerkkompleks sodat 'n verskeidenheid van aktiwiteite aangebied kan word.
- e. Die aanwesigheid van gemeentebouprojekte, asook gemeentebepanning wat m.b.v. 'n gemeenteboukonsultant plaasvind.
- f. Die gemeente se ingeligtheid rondom 'n Bybelse model vir 'n kerkkompleks.
- g. Die gemeente se ingesteldheid om met die gemeenskap saam te werk en 'n gebruikersvriendelike kerkkompleks daar te stel. Die gemeente se prioriteite en doelwitte speel dus 'n bepalende rol indien hul gemeenskapsbewustheid geevalueer word.
- h. Die gemeente se siening van 'n kerkkompleks sal bepaal hoe kreatief en akkommoderend hul in die beplanning van 'n kerkkompleks is.
- i. Ten einde speel 'n gemeente se finansiële posisie 'n deurslaggewende rol en moet daar dus navorsing rondom hul likiede posisie en inkomstes soos fondsinsamelingsprojekte, offergawes en spaargeld of beleggings gedoen

word. Sekere uitgawes wat in ag geneem moet word is vaste salarisse, onderhoud aan die kerkkompleks en maatskaplike hulp wat binne en buite die gemeente verleen word. Die gemeente se siening omtrent skuld is ook van belang.

Vraelyste is aan drie gemeentes in die Nederduitsch Hervormde Kerk van Afrika deurgestuur, aangesien daar in tien jaar slegs drie kerkgeboue in die Nederduitsch Hervormde Kerk van Afrika opgerig is, volgens inligting vanuit die Administrateur se kantoor. Die drie gemeentes ter sprake is:

- a. Groeneweide in Germiston
- b. Midpark in Randfontein
- c. Montana in Pretoria.
- d. Letsitele Gemeente word egter by 'n latere geleentheid genader om 'n vraelys te voltooi, aangesien hul kerkgebou uniek is en 'n besondere waarde vir hierdie studie inhou.

Die vraelys is deur die skriba en die kassier en in die geval van die gemeente Montana ook deur die koster voltooi. Daar is 100% gerespondeer en al die vraelyste is ingevul. Hierdie vraelys word as *Bylaag A* by hierdie studie aangeheg.

5.3. Resultate van die Empiriese Studie

Hierdie resultate het betrekking op die eerste drie gemeentes: Groeneweide, Midpark en Montana.

5.3.1 Erediensbywoning

	Gemeente 1	Gemeente 2	Gemeente 3	Gemiddeld
Persentasie Erediensbywoning	40 %	45 %	24 %	36 %
Sitplekke beskikbaar vir al die lidmate	126 %	59 %	32 %	73%
Leë sitplekke tydens die erediens	86 %	14 %	8 %	36%

Sal 'n nuwe gebou meer lidmate na kerk lok?	In al drie gevalle is ja aangedui
---	-----------------------------------

5.3.2 Geografiese- en Demografiese groei

	Gem. 1	Gem. 2	Gem. 3
Persentasie groei van gemeenskap	Onbekend	500 %	Onbekend
Persentasie groei in die gemeente	Onbekend	Weglaatbaar	65 %

5.3.3 Gebruikstyd

<i>Ure per week waarin areas in kerkkompleks gebruik word</i>			
	Gem. 1	Gem. 2	Gem. 3
Kategeselokale			5
Kerkgebou		6	7
Administrasiegeboue			50
Kerksaal			2
Gimnasium			
Kerkterrein		2	4
Ander (<i>Noem</i>)			8
Ander (<i>Noem</i>)			
Totaal		8	76
Dae per week wat kerkkompleks benut word			
	Slegs Sondag	2 dae	7 dae

5.3.4 Praktiese gebruik van die Kerkkompleks

Is u kerk ontwerp met vaste banke, preekstoel en liturgiese ruimte	Wel die geval by twee gemeentes
Is u kerk 'n dop waarin bg. rondgeskuif kan word?	Slegs een gemeente

5.3.5 Gemeentebou en die Kerkkompleks

Het u 'n gemeenteboukonsultant gebruik?	Nee by al drie		
Gemeentebepanning voor of na voltooiing van kerkkompleks	Geen, behalwe in een geval na voltooiing		
Hoeveel tyd in afgelope jaar aan gemeentebouprojekte spandeer?	400 ure	36 ure	Onvolledige terugvoer

5.3.6 Kerkkompleks en die Bybel

	Is daar navorsing gedoen, omtrent die Bybelse siening rondom kerkgeboue	Waarvolgens is die kerk gebou?
Gem. 1	Ja	Salomo se tempel
Gem. 2	Ja	Predikant het dit in sy prediking verduidelik
Gem. 3	Nee	NVT

5.3.7 Gemeenskapsgerigtheid

	Gem. 1	Gem. 2	Gem. 3
Gebou uitsluitlik vir gemeentelike behoeftes	Ja	Ja	Nee
Grootste rol in beplanning van kerkkompleks	Gemeente	Gemeente	Gemeente
Gemeente se eerste prioriteit	Bou kerk	Gemeenskap	Beide
Gemeenskap bewustheid dat kerkkompleks tot hul beskikking is	Slegs een gemeente, na voltooiing		
Gebruikersvriendelikheid van kerkgebou vir gemeenskap	Slegs by een gemeente		
Professionele behoeftebepaling van gemeenskap voor oprigting van gebou	Geen		
Gebruik van kerkkompleks deur gemeenskap			
Gem. 1	Nee		
Gem. 2	Opleiding in noodhulp – nie gereeld nie		
Gem. 3	Slegs erkende welsyn- en ondersteuningsgroepe - glad nie gereeld nie.		
Spesifikasie van doelwitte			
Gem. 1	Groot ouditorium – onthaal en seminare – Langtermyn doelwit		

Gem. 2	Opleiding in vaardigheidskursusse – Langtermyn doelwit
Gem. 3	NVT – Geen doelwit
Behoeft om kerkkompleks toeganklik vir gemeentebhooftes te maak	
Gem. 1	Wil dit uitverhuur vir ekstra fondse
Gem. 2	Kan bestaande geboue op kerkterrein opknop
Gem. 3	Geen

5.3.8 Siening van die Kerkkompleks

Nuwe kompleks of vervanging van bestaande kompleks?	Nuut
Oorweging om nie te bou nie	Nee
Oorweging om ander geskikte ruimte te gebruik vir godsdiensoefening	Nee
Waarom geen alternatief oorweeg is nie	
Gem. 1	Geen rede
Gem. 2	Wou eie kompleks besit vir identiteit
Gem. 3	God moet in ordentlike gebou gedien word, vanuit tradisie en dit gee identiteit
Styl, vorm en duursaamheid aanpasbaar by omgewing, asook esteties mooi	Ja
Duursaam teenoor ander geboue	Positief in twee gemeentes
Moet God trots wees op kerkgebou?	Negatief in twee gemeentes
Rede vir oprigting van kerkkompleks	
Lok meer lidmate	Positief by twee
Lidmate sal meer gemotiveerd uitreik indien hulle trots op gebou is	
Gunstiger atmosfeer vir belewenis van die erediens	
Sal gemeente laat uitstaan, as 'n gemeente wat vooruitgaan	

Net die beste goed genoeg vir 'n huis vir God	Positief by een
Motiveer gemeente om groter offergawes te gee	
Verenig gemeente in 'n gemeenskaplike doel	
Is 'n goeie belegging, met gewyde en doelmatige geriewe, waarin gemeente aktiwiteite en admin wat gerig is op groei na Christus, mekaar en na buite, uitgeleef kan word	Ander rede

5.3.9 Tempel van God

Dink u, u kerkgebou is werklik 'n Tempel vir God?	Ja, volgens twee gemeentes
Is die gebou vir u 'n huis van God, waarin God sy inwoning kan vind?	Ja

5.3.10 Kerkkompleks as Verkondigingsgestalte

Toename in lidmaatgetalle as gevolg van spesifieke aktiwiteit	
Sending	0 %
Evangelisasie	Slegs by een gemeente – 4%
Ander uitreikingsaksies	0 %

5.3.11 Gemeentebou en Kerklike Finansies

Kerkgebou kontant of op skuld	Kontant	Kontant	Skuld
Kontant bedrag	Besig	700 000	NVT
Spaar tydperk vir kontant	Besig	21 Jaar	NVT
Was die gevoel dat u die bedrag vir die kerkgebou kan leen – God sal voorsien	Nee	Ja	Ja
Skuld hantering			
Aanvanklike leningsbedrag	876 000		
Afbetalingspaaieiment per maand	5000		
Afbetalingsperiode	10 Jr.		
Totale bedrag afbetaal	1,18 Miljoen		
Huidige waardasie	2 Miljoen	6,4 Miljoen	5,8 Miljoen

Hang afbetaling van u kerkkompleks af van toekomstige groei in lidmaatgetalle	Ja	Nee	Nee
Jaarlikse onderhoudsbedrag van u kerkkompleks	Geen	3 600	31 000
Is offergawes genoeg om die finansierings-koste van die kerkkompleks te dek?	Nee		
Is u jaarlikse begroting voldoende?	10% onder	10% onder	Ja
Fondse deur ander projekte gegenerer?	30%	R40 000	9%
<i>Totale uitgawes per maand</i>			
Voltydse poste in die gemeente	9	6	10
Alle salarisse, sowel as predikant	60%	62%	61%
Onderhoud van geboue	NVT	1%	1,7%
Skuldlas op geboue	NVT	NVT	3,3%
Sending en Evangelisasie	20%	2%	7,8%
Plaaslike uitreikaksies	10%	0%	0,5%
Maatskaplike hulp en bystand binne gem.	2%	0,5%	7,8%
Maatskaplike hulp en bystand buite gem.	8%	0%	2,5%
<i>Ander uitgawes</i>			
Hoeveel lidmate word maandeliks finansiële binne gemeenteverband gehelp	2 Gesinne	Geen	2
Noem die totale bedrag	R 800	Geen	R 1 200
Hoeveel persone word maandeliks buite die gemeente, in u gemeenskap gehelp?	2 Gesinne	Geen	1
Noem die totale bedrag	R 800	Geen	R 500
Hoeveel geld is aan gemeentebou-, ontwikkeling of gemeentegroei projekte gespandeer in u gemeente se afgelope verslagjaar?	R 2000 Drukwerk	R 2000	Geen

5.4. Vraelys Interpretering

5.4.1 Erediensbywoning

Alhoewel die gemeentes oor goed ingerigte en moderne kerksentra beskik, word in al drie gevalle 'n eredienssyfer laer as 50% aangetoon. In al drie gevalle dui die gemeentes aan dat 'n kerkgebou – na hul mening – wel die persentasie erediensbywoning sal verhoog. Die gemeente met die hoogste groeipersentasie reflekteer egter die laagste bywoningsyfer van 24%.

'n Interessante opmerking is, dat hierdie gemeente slegs voorsiening maak vir 34% van hul lidmate in die erediens en dat hul tydens eredienste slegs 8% leë sitplekke beskikbaar het. Dit is verder onrusbarend dat daar by die gemeente met die hoogste erediensbywoning - van 45% - slegs 14% leë spasies vir die lidmate tydens erediensbywoning is. Is daar werklik 'n uitnodiging tot erediensbywoning, indien die gemeentes nie almal kan akkommodeer nie? Dit laat die indruk dat die moderne en goed toegeruste geboue nie noodwendig lei tot beter erediensbywoning nie – soos deur Bowman & Hall (2000:20, 31) ook bevind.

5.4.2 Geografiese- en Demografiese groei

In die eerste geval is geen data verskaf nie. In die tweede geval het die gemeenskap met 500% gegroei, terwyl geen noemenswaardige groei in die gemeente plaasgevind het nie. Die betrokke gemeente voorsien slegs 14% oop sitplekke vir die bestaande lidmate tydens 'n erediens – wat dus nie op noemenswaardige groeiverwagting dui nie. Die derde gemeente se lidmate het met 65% gegroei – hierdie gemeente voorsien slegs 8% leë sitplekke vir die bestaande lidmate. Dit dui daarop dat die huidige lidmaatgetalle nie geakkommodeer kan word nie, met die implikasie, dat verdere groei buite die normale kring van lidmate nie 'n moontlikheid is wat in ag geneem is nie. Dit blyk dus, dat in slegs een van die drie gemeentes toegelaat word vir verdere groei.

Al drie gemeentes glo dat 'n nuwe kerkgebou meer lidmate na die kerk sal lok, maar in twee derdes van die gevalle, het hul nie in hul beplanning rondom die kerkgebou,

rekening gehou met die mate van groei in die gemeenskap of gemeente nie. Die toetsresultaat, is 'n bewys dat die gemeentes baie eng in hul beplanning rondom 'n kerkkompleks was. Indien hul wyer visie rondom hul gemeenskap en omgewing se geografiese en demografiese groei gehad het, waarmee 'n gemeenteboukonsultant van hulp kon wees, sou hul kerkkomplekse ruim voorsiening kon maak vir groeiende lidmaatgetalle. Geografiese en demografiese groei, was voldoende om dienooreenkomstig twee derdes van die gemeentes se lidmaatgetalle te laat groei, maar het geen verdere groei bo die persentasie groei van die omgewing getoon nie. Dit lei dikwels tot 'n gemeente se agteruitgang en stagnasie (Callahan 1987:13).

5.4.3 Gebruikstyd

Die aantal dae wat die kerkkompleks deur die gemeente self gebruik word, het gewissel tussen: slegs Sondag, 2 dae per week of 7 dae per week. Die gemiddeld tussen die drie gemeentes was dus 3.3 dae per week. As in ag geneem word, dat die geboue feitlik nooit deur die gemeenskap gebruik word nie en dat dit slegs 3.3 dae per week op 'n beperkte uurbasis gebruik word, is dit ongetwyfeld van die duurste en swakste beleggings, wat enige organisasie kan maak. Die gemeente wat die gebou die meeste benut, benut hoofsaaklik die administratiewe kantore vir 50 ure per week, wat nie noodwendig gemeentebou-aktiwiteite ondersteun nie. Daar is beslis 'n probleem, as gekyk word na die hoeveelheid tyd en vir welke aktiwiteite die kerkkompleks gebruik word. Daar word weinig tyd binne die kerkkompleks bestee, wanneer daar sprake is van gemeentelike- of gemeenskapsaktiwiteite. Alhoewel een gemeente geantwoord het, dat die kerkgebou ingerig is om die gemeenskap se behoeftes te akkommodeer en dat dit beskikbaar is vir die gemeenskap om te gebruik, het die gemeenskap nog glad nie gebruik gemaak van die kerkkompleks nie. Die kerksentrums van die ander twee respondente word minimaal deur die gemeenskap gebruik. Slegs die volgende benutting van die kerkkompleks deur die gemeenskap is aangedui: Vir vergaderings van “erkende welsyn- en ondersteuningsgroepe”. 'n Halfuur per week vir noodhulpklasse. Verder, was daar geen ander gemeenskapsbenutting van die kerkkompleks nie.

5.4.4 Praktiese gebruik van die Kerkkompleks

Dit was slegs vir een gemeente van belang, dat die kerkgebou so ingerig word, dat dit meerdoelig van aard is. Hulle verkies dus losstaande stoele binne in 'n leë dop, sodat die kerkgebou, meerdoelig gebruik kan word. Die ander gemeentes het egter vaste banke, 'n vaste preekstoel en 'n vaste liturgiese ruimte gehad, wat geensins uitgehaal of rondgeskuif kan word nie.

Twee derdes van die gemeentes het hulle kerkkomplekse so ontwerp, dat dit slegs vir eredienste gebruik kan word, wat die gemeenskap en die ideaal van gemeentebou negeer en die gebruik van die kerkgebou beperk tot slegs 'n kerkhouplek. Buiten eredienste, sou die kerkgebou beswaarlik vir iets anders gebruik kon word. Dit beperk die bruikbaarheid van so 'n gebou tot eie gemeentelike gebruik en is geensins gebruikersvriendelik vir die gemeenskap as sulks nie (vgl. Giles 1999:5-8).

Die feit dat die gemeenskap feitlik nooit die kerkkomplekse gebruik het of bewus was, dat dit beskikbaar is vir hulle gebruik nie, is weer eens 'n bevestiging, dat die gemeentes hulle kerksentrums nie vir die gemeenskap in hulle direkte omgewing wil beskikbaar stel of gebruik as 'n instrument in God se hand om die gemeenskap te dien of uit te reik na hulle nie.

5.4.5 Gemeentebou en die Kerkkompleks

Nie in een van die drie gemeentes is van 'n gemeenteboukonsultant gebruik gemaak in die beplanning en oprigting van hul kerksentrum nie. Geen gemeentebepanning is in twee gevalle gedoen nie en in die derde geval is die beplanning eers gedoen na voltooiing van die kerkkompleks. Hierdie siening bevestig alreeds die hipotese, dat die Nederduitsch Hervormde Kerk van Afrika se gemeentes nie die afgelope tien jaar rekening hou of gehou het, met gemeentebou in die beplanning en oprigting van hulle kerkkomplekse nie.

Een van die gemeentes het geantwoord, dat daar eers opknappingswerk gedoen moet word, voordat die gemeenskap die kerkkompleks mag gebruik. Dit wys dat

gemeentes absoluut verknog is aan die beeld van die kerkkompleks, aangesien die gebou nie verval kan wees, omrede dit nie ouer as 10 jaar is nie. 'n Tweede gemeente wou die geboue uitverhuur, vir finansiële voordeel van die gemeente, wat juis bevestig, dat daar geen begrip is, wat gemeentebou eintlik behels nie. Een van die grondwaarhede van gemeentebou is, dat armes juis gehelp moet word en nie uitgebuit moet word nie (vgl. Armstrong 1979:58; Callahan 1983:xxi).

Gemeentebouprojekte het in die twee gevalle, waarvoor volledige terugvoer ontvang is, onderskeidelik 400 ure en 36 ure in beslag geneem die afgelope jaar.

Alhoewel daar in 'n artikel, wat in die Konteks – gesinstydskrif van die Nederduitsch Hervormde Kerk van Afrika verskyn het, waarin Dreyer (November 2002), die redes buite die Kerk gaan soek, waarom lidmaatgetalle so radikaal binne die Nederduitsch Hervormde Kerk van Afrika afneem, is hierdie meting 'n bewys dat die Kerk introspeksie sal moet gaan doen, veral as die gemeentes se houding jeens gemeentebou en apostolaat in berekening gebring word.

5.4.6 Kerkkompleks en die Bybel

In een van die gevalle is geen navorsing gedoen rondom die Bybelse siening van kerkgeboue nie. In die ander twee gevalle is wel navorsing gedoen, waarna die een gemeente hul kerksentrum op Salomo se tempel gebaseer het. Die ander gemeente se predikant het die beginsels in sy prediking aan die gemeente verduidelik.

Hierdie uitslag het nie net gemeentebou en praktiese teologie as vakrigtings genegeer nie, maar totaal en al die Bybel as rigtinggewende bron verbygekyk. Dit dui daarop, dat die ideaal geensins in die werklikheid verdiskonteer is nie, intendeel, die gemeentes het nie geweet wat die Bybelse ideaal is nie. Een derde het wel melding gemaak dat die predikant dit in die prediking uitgewys en behandel het, maar die riglyne is nie nagevolg in die beplanning en oprigting van die kerksentrum nie. Die kerkkompleks word derhalwe slegs gesien as 'n plek van aanbidding (vgl. Bowman & Hall 2000:40-44).

5.4.7 Gemeenskapsgerigtheid

Slegs by een gemeente is die kerkgebou nie uitsluitlik rondom gemeentelike behoeftes beplan nie, maar ook rondom gemeenskapsbehoefte beplan. In al drie gevalle het die gemeente die deurslaggewende rol gespeel in die beplanning van die kerkkompleks. Alhoewel twee derdes van die gemeentes, die gemeenskap se behoeftes as 'n prioriteit sien, is daar nie by enige van die gemeentes, 'n professionele behoeftebepaling ten opsigte van die gemeenskap se behoeftes gedoen voor oprigting van die kerkkompleks nie. Derhalwe was die fokus ook uitsluitlik en eksklusief gemeentegerig in die beplanning en oprigting van die kerkkompleks en geensins gemeenskapsgerig nie. In al drie gemeentes was die gemeenskap ook nie bewus daarvan dat die kerkkompleks vir hulle gebruik beskikbaar is nie. Een respondent het geantwoord, dat die beskikbaarheid van die gebou in die media geadverteer sal word, maar eers op 'n latere stadium.

Die eerste gemeente is nog besig om te bou en die gemeenskap het glad nie toegang tot die kerkkompleks nie. Daar is 'n behoefte by die gemeente, dat die gemeenskap die kerkkompleks kan benut, maar dis nog 'n langtermyn doelwit, aangesien hul 'n groot auditorium wil bou om onthale en seminare te hou en 'n kleiner kapel vir intieme troues, om sodoende fondse vir hul gemeente in te samel.

Die tweede gemeente het 'n besluit geneem, dat die gebou slegs vir gemeenteaktiwiteite beskikbaar is en in uitsonderlike gevalle sal toestemming verleen word aan gemeenskapsprojekte, soos opleiding in noodhulp. Dit word egter ook as 'n langtermyn doelwit beskou.

Die derde gemeente het aangedui, dat die gemeenskap wel die kerkkompleks gebruik, maar slegs vir erkende welsyn- en ondersteuningsgroepe en glad nie gereeld nie. Die gemeente het ook nie 'n behoefte om die kerkkompleks toeganklik vir die gemeenskap te maak nie en daar is ook geen doelwitte in die toekoms om die kerkkompleks sodanig te verander nie.

In 66% van die response, was die kerkgebou gereserveer uitsluitlik vir lidmate van die Nederduitsch Hervormde Kerk van Afrika en met toestemming, mag lidmate van ander *kerke* die kerksentrum gebruik. Die gemeenskap word hierby uitgesluit.

Dit dui daarop, dat daar nie werklik 'n behoefte bestaan om dit te verander nie (vgl. Bowman & Hall 2000:69). Hierdie meting wys beslis, dat die gemeentes nie gemeentebou gerig was, in hulle beplanning en oprigting van kerkkomplekse nie (Bowman & Hall 2000:68). Die gemeentes is simpatiek teenoor die gemeenskap se behoeftes, maar nie werklik empaties nie.

Samevattend is die benutting van die kerkkompleks deur die gemeenskap dus hoofsaaklik in die konsepfase by slegs twee van die gemeentes aanwesig. Daar was egter geen beplanning om die gemeenskap dissipelmatig en missionêr deur middel van die kerkkompleks te dien nie.

5.4.8 Siening van die Kerkkompleks

Al drie respondente het geantwoord, dat 'n alternatiewe gebou, soos 'n skoolsaal, teater of gedeelde ruimte met ander kerke of instansies, glad nie 'n opsie was as 'n ruimte waarbinne die erediens kon plaasvind nie. Die gemeentes het eenparig aangedui, dat dit vir hulle belangrik is, om 'n eie gebou te besit, wat esteties mooi en duursaam is en wat uitstaan teenoor ander geboue in die omgewing. Twee derdes van die gemeentes glo dat 'n kerkgebou aan hul identiteit gee en hul glo ook dat God in 'n ordentlike gebou gedien moet word. 'n Derde daarvan glo dus vanuit tradisie om 'n pragtige gebou op te rig en die ander derde het gevoel dat God trots op sy huis moet wees, omdat ons kerk toe gaan om Hom daar te ontmoet en net die beste goed genoeg is vir die huis van God.

Twee derdes van die gemeentes glo dat 'n nuwe gebou meer lidmate sal lok, dit die lidmate meer gemotiveerd sal laat uitreik en 'n gunstiger atmosfeer vir belewenis van die erediens sal skep. Die gemeentes se response moet dan ook gemeet word aan dit wat die Bybel voorskryf aan die gemeentes – as God se kinders. Vervolgens het die gemeentes hul siening rondom die kerkkompleks soos volg gestel en die navorser stel dit teenoor die Bybelse ideaal, soos reeds nagevors in hierdie studie:

Gemeente Siening	Bybelse Ideaal
<ul style="list-style-type: none"> • God moet in 'n ordentlike gebou gedien word. • Om 'n gebou te besit, gee aan 'n gemeente identiteit. • Die kerk behoort die waardes en norme van die gemeenskap te weerspieël. 'n Goed versorgde en benutte kerkgebou getuig in 'n mate van toewyding en trots om Christen te wees. 	<p>Dit is nie belangrik waar die plek van aanbidding is of hoe dit lyk nie. Publieke geboue, openbare sentrums en plekke van onderrig mag ingerig en omgeskakel word vir godsdienstige gebruik. Selfs geboue wat aan heidene, staatsinstellings en die gewone publiek behoort, mag gebruik word. Wat wel belangrik is, is dat dit gebruikersvriendelik moet wees en die liturgie moet kan dien.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Die gebou is net God se huis, waar ons, ons dankbaarheid teenoor God kan ultiem vir sy hulp en bystand deur al die jare, wat Hy ons as gemeente gelei en ondersteun het. 	<p>God woon nie in mensgemaakte geboue nie, maar is oral teenwoordig – niks kan sy grootheid beperk nie. Kerkgeboue is dus nie heilig nie, net God kan heilig wees en dit kan dus ingerig en gebruik word, soos wat dit die aanbidders behaag.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Ons gaan kerk toe om ons God daar te ontmoet. 	<p>God is 'n nomadiese God en trek saam met sy volk en laat Hom nie manipuleer tot tyd en plek nie.</p>

Tabel 5.1: Gemeente- versus Bybelse siening

Getoets aan hierdie kriteria het die siening van die respondente juis die teendeel uitgelig. Die onbybelse siening, dat God wil hê, sy kinders moet Hom in 'n mooi gebou aanbid en dat dit 'n tradisie is om God in 'n spesiale gebou te aanbid en dat die gebou 'n gemeente identiteit gee, het weer eens bevestig, dat die gemeentes na binne gerig is in hulle geloofsbelevens en nie na buite nie (vgl. Bowman & Hall 2000:39). Indien ons na bogenoemde statistiek in verband met gebruikstyd (4.3.3) en die praktiese gebruik van die kerkkompleks (4.3.4) gaan kyk, blyk dit verder te wees, dat die duursame en mooi geboue, onprakties, gemeente- en gemeenskap onvriendelik voorkom.

5.4.9 Tempel van God

Al die gemeentes het bevestig, dat die gebou vir hul 'n huis van God is, waarin God sy inwoning kan vind. Volgens twee gemeentes, is hul kerkgebou ook 'n Tempel van God. Al die gemeentes se siening, dat die kerkgebou 'n tempel van God is, waarin

Hy Sy inwoning kan vind, is heeltemal verwyder van die Bybelse siening in die Nuwe Testament in verband met die tempel van God. Die gemeentes het almal 'n hoë premie geplaas op God, wat in 'n gebou woon en daar aanbid moet word, wat nie Nuwe Testamenties verantwoordbaar is nie en heeltemal verwyder is van die ideaal (vgl. ook Bowman & Hall 2000:40).

5.4.10 Kerkkompleks as Verkondigingsgestalte

Al drie gemeentes het aangedui, dat hul lidmaatgetalle 0% gegroei het, a.g.v. sending, evangelisasie of ander uitreikingsaksies. Slegs een gemeente het aangedui dat hul 'n 4% groei gehad het, a.g.v. evangelisasie.

Uit die vraelys het dit duidelik na vore gekom, dat al die gemeentes die kerkkompleks sien as 'n evangelisasiemiddel om mense na die kerk te bring. Hulle was van mening, dat die estetiese voorkoms, die duursaamheid en die nuutheid van die gebou, mense eerder na die eredienste sou lok. Lidmate sal ook meer gemotiveerd wees om uit te reik vanuit 'n nuwe kerkgebou. Twee gemeentes se siening van die kerkgebou was, dat dit 'n gunstiger atmosfeer skep vir die belewenis van die erediens. Een gemeente wou 'n huis vir God bou en derhalwe moes net die beste vir God goed genoeg wees. Die kerkgebou is vervolgens ook gesien, as iets wat die gemeente in die gemeenskap sal laat uitstaan, asook, dat die kerkkompleks die beeld na buite skep, dat 'n gemeente goed funksioneer en besig is om vooruit te gaan en te groei. Een respondent het geantwoord, dat die kerkgebou die gemeente tot 'n gemeenskaplike doel verenig en ook die gemeente sal motiveer om meer offergawes te gee.

Die gemeentebouvisie word verswelg deur die gedagte dat die kerkkompleks mense na 'n gemeente lok. Die siening, dat mense meer gemotiveerd sal wees om uit te reik vanuit 'n nuwe kerkgebou is ook van alle waarheid ontbloot (sien Bowman & Hall 2000:31).

5.4.11 Gemeentebou en Kerklike Finansies

Van die twee gemeentes, wat kontant gebou het, is een van die gemeentes, nog besig om te bou. Die ander gemeente het 'n bedrag van R700 000, oor 'n tydperk van 21 jaar gespaar. Die derde gemeente het 'n bedrag van R1.18 miljoen oor 'n tydperk van 10 jaar afbetaal. Die gemiddelde waardasie van die voltooide geboue is R6.1 miljoen.

Al die gemeentes dui aan, dat hul offergawes nie genoegsaam is, om hul uitgawes te dek nie. Een gemeente se begroting is voldoende, maar hulle moet 9% van die fondse deur middel van projekte genereer, om hul begroting te laat klop. Die ander twee derdes genereer onderskeidelik 30% en R40 000 van die fondse wat hul benodig om hul jaarlikse uitgawes te dek, maar eindig nog steeds met 10% tekort op hul begroting. Die instandhouding by die helfte van die voltooide kerkkomplekse, is R31 000 per jaar.

Die gemiddelde aantal betaalde poste is 8 per gemeente, waarvan 6 die laagste en 10 die hoogste is – predikant/e ingesluit. Die gemiddelde uitgawe aan salarisse is 61%, waarvan 60% die laagste en 62% die hoogste is. Dit is bedrae wat spandeer word op alle voltydse poste, teenoor die reeds genoemde lae tot geen gemeenteboufondse nie, wat weer eens dui op die gemeente se siening van gemeentebou, wat ook in sy siening van kerkgeboue, as 'n visie vir gemeentebou, gereflekteer word (Bowman & Hall 2000:56-58).

Die volgende gemiddelde uitgawes van al die gemeentes, is soos volg aangedui: sending en evangelisasie 10%; plaaslike uitreikaksies 3,5%; maatskaplike hulp en bystand binne gemeente 3,4%; maatskaplike hulp en bystand buite die gemeente 3.5%. Die gemiddelde bedrag waarmee al die gemeentes lidmate binne gemeenteverband help, is slegs R667, waarvan geen hulp die laagste is en R1 200 die hoogste is. Die gemiddelde bedrag, waarmee persone maandeliks buite gemeenteverband, in die gemeenskap hulp ontvang is R433, waarvan geen hulp die laagste is en R800 die hoogste. Indien hierdie bedrae vergelyk word, met die bedrae wat bestee word aan salarisse, asook die oprigting en instandhouding van die kerkkompleks, kan ons van die standpunt uitgaan, dat die Kerk absoluut in wese na

binne gerig en glad nie na buite gerig is nie. Die uiteinde hiervan is, sodra 'n gemeente sy fokus verskuif van mens na gebou, versmoor dit gemeentebou (Bowman & Hall 2000:32). By al die gemeentes was dit belangriker om eers na eie belange om te sien, voordat die gemeenskap gedien word. Al drie respondente het 1 miljoen rand plus uitgegee aan kerkkomplekse, wat minimaal gebruik word, maar spandeer minimale bedrae aan gemeentebou. Fondse wat beskikbaar was vir gemeentebou was by twee respondente R2 000 per jaar en die derde respondent het gemeld dat daar geen spesifieke bedrag toegewys is nie. Bowman & Hall (1996:29) vermeld, dat navorsing bewys het, dat indien hierdie siening gehandhaaf word, dit uiteindelik die standplaas van die predikant vernietig. Dit dui op sentripetale uitsig op gemeentewees, in teenstelling met 'n sentrifugale roeping in navolging van Christus, wat in die wêreld besig is om nood te verlig (vgl. Bowman & Hall 2000:27).

Indien daar na die totale koste gekyk word, om 'n kerkgebou op te rig en in stand te hou en hoeveel ekstra fondse gegenereer moet word, sodat die gemeente hul jaarlikse uitgawes kan dek, plaas dit 'n vraagteken op die koste-effektiwiteit van kerkgeboue. Dit was nog nooit die visie van die gemeentes gewees, om eerder 'n goedkoop, praktiese kompleks op te rig of om gedeelde ruimtes te gebruik nie en sodoende fondse vir die gemeenskap beskikbaar te hê vir gemeentebou-aksies of versorging nie. Duursame geboue, was die hele tyd prioriteit in die beplanning en oprigting van kerkkomplekse.

Die projekte wat geloods word om die ekstra fondse te genereer is as volg: straatverkoping, basaar, spyseniering, môremark, gholfdag, wilddinee en 'n Jappie Jol. Die projekte is suiwer fondsinsamelingsprojekte, wat daarop uit is om wins te maak, om te help om die kerk se uitgawes te dek. Die lidmate se energie en betrokkenheid by die kerk, is om fondse vir die kerk te in, wat 'n duidelike vraagteken plaas, oor die kerk se roeping rondom apostolaat. Verder is dit ook teenstrydig met 66% van die gemeentes se siening, dat dit God se huis is en dat Hyself sy kerk in stand sal hou en sal voorsien. Die siening, dat gemeentes God se arm wil draai, deur duur geboue op te rig en dan glo, dat God die skuld sal aflos, is om God se voorsiening goedkoop te maak. Bowman & Hall (2000:27) sê in die verband: "A church should build only when it can do so within the income God has provided and without using funds needed for the church's present and future ministries to people."

5.5. Samevatting

Die probleemstelling van hierdie verhandeling is soos volg gestel:

Gedurende die afgelope tien jaar het gemeentebou alreeds 'n belangrike rol in die Nederduitsch Hervormde Kerk van Afrika gespeel maar die navorser vermoed egter die volgende:

- a. Die Bybelse verstaan van gemeentebou speel nie 'n genoegsame rol in die beplanning en oprigting van kerksentrums binne die Nederduitsch Hervormde Kerk se opset nie.
- b. Die missionêre opdrag van die kerk om na die wêreld uit te reik met al sy bedieninge (Nel 1994:96) gaan dikwels mank, omdat kerksentrums nie missionêr en diakonaal ingerig word nie. Die *deodat beginsel* (Fuchs 1971:137) om te gee wat ontvang is van God, uit genade, gaan dikwels verlore in die beplanning en bou van kerksentrums. Kerksentrums word nie opgerig om die omringende gemeenskap tot diens te wees nie, maar is net bruikbaar vir enkele ure op 'n Sondag en dan veral vir die gemeenskap van gelowiges alleen.
- c. Daar nie veel ag geslaan word binne die Nederduitsch Hervormde Kerk van Afrika se kerklike opset, rondom navorsing wat alreeds wêreldwyd bestaan in verband met die aspek van kerksentrums as 'n verkondigingsgestalte – missionêre en diakonaal – in die beplanning, verandering en/of oprigting van kerksentrums nie (vgl. Mouton & Marais 1990:38).
- d. Die Kerk die besit van kerkgeboue noodsaaklik ag, as voorwaarde vir gemeente-wees.
- e. Daar binne die Suid-Afrikaanse kerklike opset nêrens kerkgebou oprigtings- en/of inrigtingsmodelle bestaan wat die klem en fokus op gemeentebou laat val nie.

Die empiriese studie van die drie gemeentes wat die afgelope tien jaar kerkgeboue opgerig en afgehandel het, binne die opset van die Nederduitsch Hervormde Kerk van

Afrika, het hierdie probleem bevestig. Kerkgeboue word nie beplan om missionêr te wees nie en hou nie rekening met gemeenteboubeginsels in die oprigting daarvan nie. Kerkgeboue is hoofsaaklik opgerig met die oog op eie gemeentelike bediening, word minimaal benut en is nie gefokus op die omringende gemeenskap wat nie deel van die gemeente is nie. Derhalwe is die hipoteses van hierdie verhandeling met hierdie empiriese studie ook bevestig.

5.6. Die Gemeente Letsitele

Vervolgens word die kerkgeboumodel van die Nederduitsch Hervormde Kerk van Afrika – Gemeente Letsitele – gestel. Dit is 'n voortsetting van een gemeente se empiriese verhaal. Dit word beskrywend aangebied en is ook aan dieselfde empiriese toetsing as die ander drie gemeentes onderwerp. Hierdie gemeente het in sy beplanning en inrigting van die kerkgebou missionêr gefokus en het gemeenteboubeginsels in ag geneem toe die beplanning plaasgevind het. Die fokus van die beplanning was nie om 'n kerkgebou op te rig nie, maar 'n bestaande sekulêre gebou te huur en in te rig vir kerklike doeleindes. Die gedagte was om finansiële uitgawes rondom die kerkgebou te beperk en dit eerder te reserveer vir missionêre bediening van die omringende gemeenskap.

Alhoewel hierdie studie onder gemeentebou ressorteer, is die fokus van hierdie studie nie om 'n gemeenteboumodel daar te stel nie. Daar is alreeds in die Nederduitsch Hervormde Kerk van Afrika 'n uiters bruikbare model voorgelê. Sien in die verband die doktrale studie van J.C. van der Merwe (1999): *'n Prakties-Teologiese evaluering van 'n gemeentebouprojek in die Nederduitsch Hervormde Kerk van Afrika – Gemeente Kemptonpark-Oos – met die oog op die daarstelling van 'n praktykmodel in die Nederduitsch Hervormde Kerk van Afrika*. Derhalwe sal hierdie studie nie die gemeentebouproses van die gemeente Letsitele beskryf nie, maar net oorsigtelik skets. Sekere prosesse en uitkomstes sal egter wel in die verduideliking van die kerkgebouprojek verdiskonteer word.

5.6.1 Die aanvang van die Proses

Die gemeentebouproses het in die gemeente Letsitele 'n aanvang geneem, toe die predikant in kontak gekom het met kursusse, wat oor gemeentebou in die Kerk aangebied is. Dit was die besef, indien die gemeente missionêr haar roeping wou vervul, die gemeenteboupad die weg sou wees om te volg. Die proses is aanvanklik deur die predikant aan leiers in die gemeente verduidelik en uiteindelik aan die kerksaatsvergadering self. Die kerksaatsvergadering het baie vinnig by die proses ingeloop. 'n Ad hoc kommissie – wat die benaming: strategiese beplanningskommissie gekry het – is deur die kerksaatsvergadering aangewys, om 'n strategiese plan by die volgende kerksaatsvergadering ter tafel te bring. Nadat literatuur oor gemeentebou deurgewerk is, is daar onder leiding van die predikant – as voorsitter van die kommissie – besluit om 'n gemeenteboukonsultant te nader in die stuur van die proses. Professor Malan Nel van die Universiteit van Pretoria is genader, aangesien hy op daardie stadium uitgewys is as een van die toonaangewende denkers op die gebied van gemeentebou. Hy het ingestem om as konsultant vir die gemeente op te tree en daar is op twee datums ooreengekom: eerstens om die evalueringproses met 'n groep uit die gemeente te doen en tweedens vir die skryf van 'n missie, doel en doelwitte.

5.6.2 Motivering en Ontvriesing

Intussen is die gemeentebouproses ook aan die gemeente verduidelik in die prediking, met individuele gesprekke en tydens huisbesoekgeleenthede. Die gemeente se identiteit in Christus is verduidelik en wat hulle missionêre- en dissipelskapsroeping behels. Daar is verduidelik, dat die wese en roeping van die kerk gestalte moet kry in kerklike funksies, naamlik die kommunikatiewe geloofshandeling. Daar is veral moeite gedoen om die prosesmatige verloop van gemeentebou te verduidelik en wat elke fase behels, aangesien dit vir die gemeente moeilik was om te begryp. Die motivering- en ontfriesingfase het uiteindelik baie glad verloop en die lidmate van die gemeente het sonder uitsondering, die visie vir 'n gemeentebouproses entoesiasies aanvaar. Volgens die *leitmotiv* – almal moet betrek word – is doop- en belydende

lidmate betrek. Almal in die gemeente moes eienaarskap van die proses aanvaar en nie net enkele bekwame leiers, wat die proses kaap nie.

5.6.3 Gemeente-analise

Na sowat nege maande van motivering en ontvriësing het die datum van die gemeente-analise aangebreek, wat met Professor Malan Nel ooreengekom is. Hy het die analise gedoen na aanleiding van Kenon L. Callahan se beplanningswerkboek – *Twaalf Sleutels tot 'n Effektiewe Gemeente* (2001). Intussen het die strategiese beplanningskommissie 'n omgewings- en gemeenteprofiel, volgens voorskrifte van Prof. Nel afgehandel, om tydens die gemeente-analise te gebruik. Die datum van die gemeente-analise is by verskeie geleenthede gepromoveer, waarna belangstellendes wat die geleentheid wou bywoon, uitgenooi is om hulle name op te gee. Volgens Callahan (Nel 1994:75) is aan die gemeente verduidelik, dat daar ten minste 20% van die erediensgangers teenwoordig moet wees. Op daardie stadium was die bywoning gemiddeld 275 lidmate per erediens en derhalwe moes ten minste 55 lidmate aan die gemeente-analise deelneem. Uiteindelik het 70 lidmate hulle name opgegee om die proses mee te maak. Na afloop van die gemeente-analise is die volgende relasionele kenmerke geïdentifiseer, waarop besonder klem gelê sou word:

- Spesifieke, konkrete missionêre doelwitte.
- Pastorale besoeke deur pastors en lidmate in die gemeenskap.
- Gemeenskaplike, dinamiese eredienste.
- Verskeie toereikende programme en aktiwiteite.

Een swakpunt, wat uitgestaan het en as gevolg van kardinale belang nie geïgnoreer kon word nie, was die tekort aan 'n behoorlik ingerigte kerkgebou. Op daardie stadium het die gemeente se eredienste in die plaaslike laerskoolsaal plaasgevind.

'n Langtermynbeplanningskomitee is uit die 70 lede aangewys. Die komitee is genoem: die gemeentebouereëlingskomitee en het uit 10 lede bestaan. Hierdie komitee is getaak om op die volgende, voorafbepaalde datum met prof. Malan Nel te vergader om die missie, doel en doelwitte van die gemeente te formuleer.

5.6.4 Van Gemeentebou tot Kerkgebou

Nadat die gemeentebouëlingskomitee op die ooreengekome datum met Prof. Malan Nel vergader het, is die missie, doel en doelwitte geformuleer en is verdere beplanning gedoen. Die volgende missie van die gemeente is tydens die vergadering geformuleer:

***As dissipels van Christus, eer en beleef ons God;
bring ons die hoop van die Evangelie;
dra en help ons mekaar en ander.***

Tydens die vergadering is die probleem van 'n kerkgebou ter tafel geneem en die vergadering het eenstemmig besluit, dat dit 'n projek op sy eie is en nie deur Prof. Malan Nel gefasiliteer sou word nie, maar dat hy die gemeente slegs in die gemeentebouproses en afhandeling daarvan moet bystaan. Hierdie punt is na die kerkraadsvergadering verwys vir bespreking, waarop die volgende kerkraadsvergadering besluit het dat die saak dringend aandag verg. Die motivering was juis die versterking van die derde sterkpunt – gemeenskaplike dinamiese eredienste – wat tydens die gemeente-analise uitgewys is, aangesien die omstandighede waarin die eredienste plaasvind, nie langer haalbaar of aanvaarbaar vir die gemeente was nie. Die behoefte aan 'n eie gebou het krities geword, omdat lidmate 'n bepaalde verwagting daarvoor beleef het. Die vergadering het besluit om 'n onafhanklike fasiliteerder te nader om met die beplanning van die saak te help, aangesien hulle die proses deursigtig wou maak en die predikant nie onnodig wou blootstel nie. Die vergadering was ook terdeë bewus daarvan dat predikante 'n proses in 'n bepaalde rigting kan stuur t.w.v. eie eer en aansien. 'n Fasiliteerder, generaal Piet Verbeek, van die Nederduitsch Hervormde Kerk – Gemeente Montana, is genader en hy het ingestem om die proses te fasiliteer.

'n Datum is bepaal, aan die gemeente deurgegee en hulle is uitgenooi om aan die proses deel te neem. Hulle is deeglik ingelig oor die noodsaaklikheid van die beplanningssessie en wat dit alles gaan behels. Nagenoeg 100 lidmate in die gemeente het gereageer deur vir die beplanningssessie op te daag. Dit het die Vrydagaand en

Saterdagoggend by 'n plaaslike vakansieoord plaasgevind. Die volgende inligting is op die versoek van die fasiliteerder aan hom deurgegee.

5.6.5 Die Gemeente Letsitele – 'n Beskrywing

Die gemeente Letsitele begin as werklikheid in 1988 wanneer die kerkraad van die gemeente Tzaneen besluit om 'n predikant te beroep met die spesifieke opdrag om 'n gemeente in Letsitele vir die Nederduitsch Hervormde Kerk van Afrika te plant. Na verskeie predikante beroepe afgewys het omdat hulle dink die uitdaging van kerkplanting is te groot, word 'n proponent in Maart 1989 beroep. Sy opdrag is geweldig moeilik, aangesien daar nie werklik Hervormers in die gebied is nie; tog sien die kerkraad van die gemeente Tzaneen dit as 'n missionêre uitdaging om 'n gemeente te plant.

In 1989 word begin met 'n gemiddeld van 65 erediensbywoners per Sondag. Die getal groei egter so radikaal dat die gemeente Letsitele op 21 Junie 1992 as volwaardige gemeente met 'n voltydse standplaas gestig word. Die gemeente word gestig te midde van 'n klomp negatiewe hoop vanuit ringsgeledere, want in daardie stadium glo die ring nie, dat die gemeente lewensvatbaar genoeg is om 'n eie standplaas te kan bekostig nie. Vanuit die gemeente Tzaneen word ook verdoemende berekeninge gemaak en bewyse gelewer, wat onomwonde toon dat die gemeente Letsitele nooit sal kan bestaan of 'n predikant sal kan bekostig nie. Die wysheid van die senior leraar gee die deurslag wanneer hy, op sy kalm manier, opstaan en berekend verklaar: “Broers en susters, onthou net, waar God is, is hoop!”

5.6.5.1 Geografies

Die gemeente Letsitele is in die platteland van die Limpopo provinsie geleë in die sitrushartland van Suid-Afrika, 34 kilometer vanaf Tzaneen, in die rigting van Phalaborwa en 84 kilometer vanaf Phalaborwa. Die radius van die gemeente se grense is 80 km en grens aan die gemeentes Phalaborwa, Tzaneen en Kampersrus (Hoedspruit).

5.6.5.2 Omgewingsprofiel

Die bevolking in die radius van die gemeente is nagenoeg 3 miljoen, waarvan slegs 3% blankes is. Die inwoners is hoofsaaklik Shangaans, Noord Sotho en Blankes. Die streektale is Tsonga, Noord Sotho en hoofsaaklik Afrikaans, wat deur die swart bevolking bo Engels verkies word. Die swart bevolking is meesal plaaswerkers waarvan 'n groot persentasie werkloos is. Hulle gesinsomstandighede is dikwels ontoereikend, aangesien broodwinners in groter stede buite die Limpopo provinsie werksaam is. Dit veroorsaak dat daar groot sosio-ekonomiese probleme ontstaan en baie van hulle onder die broodlyn leef. Daar is 'n geweldige aantal behoeftiges in die direkte omgewing van die gemeente. Hierdie behoeftiges wat in nood verkeer skep 'n groot veld vir missionêre uitreiking.

Die bevolking in die gebied is nie finansiëel sterk nie, aangesien die Limpopo provinsie *per capita* die armste provinsie in Suid-Afrika is. Min mense is ekonomies bemagtig en baie afhanklik van familieledede, wat vir groter kapitaal kragtige boere werk. Die blanke grondeienaars is egter baie welgestel, want sitrus is hoofsaaklik 'n uitvoerprodukt en hul inkomste word teen die Amerikaanse dollar verdien. Die gemeente Letsitele word hoofsaaklik uit salaristrekkers saamgestel, met nagenoeg 'n 0% werkloosheidsyfer. Ekonomies is die gemeente dus selfversorgend en ook in staat om sosiaal-ekonomies 'n verandering in sy direkte omgewing teweeg te bring.

5.6.5.3 Gemeenteprofiel

Die profiel van lidmate sien soos volg daaruit:

PROFIEL		
OUERDOM	JAARTAL	AANTAL
0 – 6	2000 - 2006	31
0 – 16	1989 - 2000	74
17 – 25	1980 - 1988	50
26 – 40	1965 - 1979	105
41 – 50	1955 - 1964	73
51 – 60	1945 - 1954	69
61 – 70	1935 - 1944	47
71 – 80	1925 - 1934	11
81 – 90	1915 - 1924	4
TOTAAL		464

Tabel 5.2: Gemeenteprofiel

Hieruit kan ons aflei dat dit 'n relatief jong gemeente is, met die grootste konsentrasie van gemeentede tussen die ouderdom van 26 en 40 jaar – gunstig vir 'n plattelandse gemeente.

Die gemeente word in 24 geografiese wyke opgedeel, vanweë die plattelandse omstandighede, hoewel dit op dié stadium goed as relasionele wyke ontwikkel. Tans is daar ook geen vakante poste in die kerkraad nie, al bestaan dit hoofsaaklik uit plaaswyke.

Meer as die helfte van die gemeente is nie gebore Hervormers nie, maar kom uit ander kerke in die omgewing. Hoofsaaklik uit die NG Kerk, maar ook Gereformeerde Kerk, AGS, APK, Volle Evangeliese Kerk en Evangelies Gereformeerde Kerk. Baie van hierdie lidmate kom uit 'n agtergrond waar hulle geestelik so verval het, dat hulle eerder as kerkloos in plaas van kerklos geklassifiseer kan word. Die gemeente is dus uniek in sy samestelling en nie gerig op instandhouding van tradisies nie. Die mense kies self om daar te wees. Dit maak dat die lidmate redelik gemaklik is in hulle erediensbelewenis en in hulle verhouding met mekaar. Wat ook positief tot gemeente-wees bydra, is die feit dat die gemeente van niks af saamgegroe het en daar 'n baie mooi familiegevoel onder die lidmate is.

Die fasiliteit waarin eredienste plaasvind, is die laerskoolsaal van die plaaslike Laerskool Dr. Annecke. Die gemeente se inter- en intrapersoonlike verhoudinge is op 'n baie hoë vlak en finansiële het die gemeente na 9 jaar van bestaan nagenoeg R800 000 op belegging, afgesien van die pastorie wat intussen opgerig is en 'n waarde van R1 miljoen het. Hierdie toestand is die gevolg van intense geldinsamelingspogings – basaars – wat tot R350 000 wins lewer en ook ander goed beplande pogings.

Die kerkraad het 'n kommissie aangestel om navorsing oor kerksentrums te gaan doen en met 'n voorlegging terug te kom. Na deeglike konsultasie met 'n bourekenaar van Pretoria, plaas die kommissie twee opsies op die tafel:

- a. Bou 'n kerksentrum met sitplekke vir 320 persone, met alle ander ekstras soos kategeselokale, lugversorgers, kantore en die aankoop van 'n geskikte erf –

insluitend alle kostes. Die totale koste beloop R4.5 miljoen. Die rentelas van die bedrag sou nagenoeg R53 000 per maand wees.

- b. Koop 'n erf en bou net 'n saal met geen ekstras nie. Totale koste beloop R1.7 miljoen.

Hierdie inligting is aan die fasiliteerder deurgegee en die beplanningsessie kon 'n aanvang neem.

5.6.6 Kerkentrum: Beplanningsessie

Tydens die strategiese beplanningsessie word 'n analise van die gemeente gedoen en die volgende punte word opgeneem:

5.6.6.1 Sterkpunte

- a. Die gemeente het reeds 'n gemeentebouproses deurloop en het 'n saambindende missie wat die weg vorentoe aandui.
- b. Die gemeente se fokus is primêr op die wêreld gerig en wil 'n missionêre uitreikende gemeente wees – hulle wil in die wêreld gaan werk, waar Christus reeds is.
- c. Daar is 'n sterk dissipelskapbewustheid in die gemeente om deur kommunikatiewe geloofshandelinge uit te reik.
- d. Daar heers 'n goeie gees in die gemeente.
- e. Die predikant.
- f. Daar is 'n belegging van R800 000.
- g. Die gemeente het geen skuld nie en 'n positiewe bankbalans.
- h. Die gemeente is in 'n redelike stabiele ekonomiese omgewing geleë. Die gebied is afhanklik van sitrus wat 'n goeie uitvoerprodukt is. Dit hou die omgewing aan die gang.
- i. Daar is geen werkloosheid nie.
- j. Die gemeente het behoefte aan meer intensiewe bearbeiding – dinge soos huweliksverrykingskampe en verdere geloofsboseminare.
- k. Die goeie prediking trek mense na die gemeente.

- l. Daar is stabiliteit in die bestaande orde en gebruike van die Kerk.
- m. Daar is inisiatief, sterk persoonlikhede en leiers binne die gemeente.
- n. Daar is geen klasseverskille nie. Mense met verskillende sosio-
ekonomiese agtergronde werk gemaklik saam.
- o. Die huidige plek waar eredienste plaasvind – die skoolsaal – het
uitstekende bemarkingswaarde in ligging, toestand en bereikbaarheid.

5.6.6.2 Probleemareas

- a. Die gemeente se potensiaal vir groei is nie groot nie, want die lidmate
woon hoofsaaklik op plase waar gevestigde families bly.
- b. Daar is die probleem van grondeise en die bedreiging van grondbesetting.
- c. Daar kom moontlik nuwe wetgewing oor grondbelasting en belasting op
geboue.
- d. Die meeste lidmate is werknemers en is nie gemiddeld groot bydraers nie.
- e. Baie lidmate het agter die predikant aangeloop; die gemeente is rondom
hóm gebou. As hy 'n beroep sou ontvang en aanneem, kan hulle dalk weer
uitfilter na ander gemeentes of kerke toe.
- f. Boukoste is ontsettend hoog en dit is onprakties om 'n kerkentrum op te
rig, wat net vir 2 ure op 'n Sondag gebruik sal word.
- g. Die gemeente het 'n verwagting oor die oprigting van 'n kerkentrum.
- h. Die ekonomiese agteruitgang in Suid-Afrika.
- i. Duur brandstofpryse kan lidmate wat vër moet ry nadelig tref – dit kan
hulle na 'n nader kerk of gemeente laat uitwyk.
- j. Die kerkraad wil nie 'n projek met skuld aanpak nie en dit kan die bou van
'n kerkgebou met nog 10 jaar aanskuif.
- k. Die gemeente raak moedeloos om fondse vir geboue in te samel.
- l. Goeie erwe vir die oprig van 'n kerkgebou is skaars op Letsitele.
- m. Ringsgemeentes is in die moeilikheid wat finansies en lidmaatgetalle
betref.
- n. Bydraes is hoër a.g.v. kerkboudroom. As die droom gewysig word, kan
dit 'n nadelige effek op die inkomste hê.

5.6.6.3 Verwagtings

- a. Dat die gemeente voluit aan die gemeentebouproses sal deelneem.
- b. Dat die gemeente hul missionêre roeping sal uitleef.
- c. Dat die gemeente 'n verskil in die omgewing sal maak.
- d. Dat die gemeente sal wees, waarvoor God haar geroep het.
- e. Dat R300 000 minimum op belegging gehou sal word vir die onderhouding van die standplaas.
- f. Dat die kerkraad en gemeente sal beseft dat gemeente-wees nie uit 'n gebou bestaan nie, maar die uitlewing van hulle Goddelike roeping.
- g. Dat die fokus van die gemeente op die ondersteuning van mekaar en die wêreld sal wees en nie op 'n kerkgebou as institusie nie.
- h. Die gemeente sal beseft dat hierdie gemeente 'n bo-gemiddeld goeie predikant het en dat die standplaas prioriteit moet geniet bo 'n gebou.

5.6.6.4 Uitkoms

Aan die einde van die fasilitering- en strategiese beplanningssessie insake die kerkgebou van die gemeente, word die volgende besluite neergelê:

- a. Dat die aankoop van erwe en die oprigting van 'n permanente kerkgebou op Letsitele, geensins 'n opsie is nie.
- b. Dat die gemeente nie bereid is om geld aan rente, geboue en *dinge* te spandeer, terwyl baie mense honger is en koud gaan slaap nie.
- c. Die gemeente het na 9 jaar werklik behoefte aan 'n ordentlike kerkhouplek wat hoofsaaklik insluit: 'n orrel, 'n goeie klankstelsel, gemaklike stoele, 'n warm kerklike atmosfeer en lugverkoeling (dit word verskriklik warm in die somer).
- d. Dat die gemeente 'n gesogte werkgewer wil wees wat 'n goeie predikant kan bekostig.
- e. Dat die gemeente eerder wil uitreik na die mense in die omgewing en so 'n verskil wil maak.

- f. Dat die gemeente wil doen, waarvoor sy geroep is – om God en die gemeenskap te dien.
- g. Dat die gemeente wil voortgaan om die gemeentebouproses onder leiding van Professor Malan Nel te deurloop.
- h. Dat net die geld op belegging gebruik sal word vir die inrig van 'n kerksentrum.
- i. Dat die laerskoolsaal waar die eredienste tans plaasvind, omgeskakel moet word om dit erediensvriendelik te maak.
- j. Dat die gemeente met die bestuursraad van Laerskool Dr Annecke sal onderhandel, om die skoolsaal na 'n kerksentrum om te skakel – indien dit haalbaar kan wees.
- k. Dat tyd gegun word om die besluit aan die gemeente te kommunikeer, verkieslik deur die predikant en 'n *ad hoc* kommissie tydens groepshuisbesoeke.
- l. Dat slegs professionele kundiges gebruik word op al die terreine van die kerksentrum se beplanning: prokureurs, argitekte, elektriese ingenieurs, klankingenieurs en binnehuisversierders.
- m. 'n Projekbestuurder aangestel sal word om die projek te koördineer en te bestuur – verkieslik 'n lidmaat uit die gemeente.
- n. Dat die projekbestuurder onder die opsig van die finansiële komitee sal ressorteer.
- o. Dat daar 'n sperdatum vasgepen moet word om die vorderingsproses te evalueer en 'n finale besluit te neem.

5.6.7 Die Kerkgebou

Die besluite wat tydens hierdie strategiese beplanningsessie geneem is, is in opdrag van die beplanningsvergadering aan die eerskomende kerkraadsvergadering en daaropvolgende gemeentevergadering oorgedra. Die kerkraadsvergadering het die voorstelle van die beplanningsvergadering met entoesiasme en sonder teenkanting aanvaar. 'n Projekbestuurder is uit gemeentegeledere aangestel onder opsig van die finansiële komitee. Die kerkraadsvergadering het egter besluit dat die proses, soos in die geval van die gemeentebouproses nie ryp gedruk moet word nie, maar 'n tydperk

van ontvriësing en motivering gegun sal word. Daar is besluit dat die predikant vir die volgende 3 maande slegs groepshuisbesoeke in die wyke sal doen en as tema die gemeente se identiteit en roeping aanspreek. Tydens dieselfde huisbesoek, sal genomineerde lede van die finansiële komitee daarna die besluite van die kerkraadsvergadering aan die wykslede oordra, omrede die kerkraadsvergadering weer eens nie die predikant aan hierdie proses wou blootstel nie. Die besluite is vir 3 maande lank in groepshuisbesoeke aan die gemeente gekommunikeer. Slegs enkele lidmate was nie gemaklik met die idee nie en die finansiële komiteeledede het individuele gesprekke met ongelukkiges gevoer. Uiteindelik was daar net een huisgesin wat nie met die idee kon saamleef nie; hulle het hulle lidmaatskap opgevra en na 'n buurgemeente van ons Kerk oorgegaan – met die verstandhouding dat ons ooreengekom het om te verskil.

5.6.7.1 Onderhandelinge: Skool en Kerk

Nadat die kerkraadsvergadering tevredenheid gehad het dat die hele gemeente eienaarskap van die beplande projek aanvaar, is 'n kommissie aangestel om beplanning vir onderhandelings met die bestuursliggaam van die Laerskool Dr. Annecke voor te berei. Dié kommissie is die kerkboukommissie genoem en bestaan uit die volgende lede: die kassier, die predikant, die projekbestuurder en twee addisionele lede uit die finansiële komitee. Die kommissie het in samewerking met die finansiële komitee voorlopige beplanning en kosteberaming oor beoogde veranderinge gedoen.

'n Spreekbeurt is op die eersvolgende beheerliggaamvergadering aangevra om die beplande saalombouing se saak te stel. Die beheerliggaam het dadelik op die saak ingekoop en was baie ingenome met die beplande projek. Daar was net een voorbehoud: die gemeente moes by die Departement van Onderwys of die Departement van Werke sekerheid kry oor die legitimititeit van so 'n projek. Daar is vervolgens met FEDSAS geskakel, wat die kommissie na die verantwoordelike persoon in die Departement van Onderwys verwys het. Die persoon het die kommissie na die Onderwyswet verwys en gesê dat die beheerliggaam die saak moet afhandel. Die beheerliggaam word as regspersoon erken om namens die Departement

van Onderwys kontrakte met 'n buite-instansie aan te gaan vir die gebruik van eiendom, namens die Staat as blooteienaar, tot goeddunke van die beheerliggaam en tot voordeel van die skool – met voorbehoud – dat daar 'n geldige huurooreenkoms tussen die betrokke partye opgestel word. Hierdie ooreenkoms word deur die staat as regsbindend erken (FEDSAS 2006:120-121). Die Skolewet Artikel 20(2) is van toepassing: “Die beheerliggaam kan die redelike gebruik van die fasiliteite van die skool vir gemeenskapsdoeleindes toelaat, onderworpe aan sodanige redelike en billike voorwaardes, as wat die beheerliggaam bepaal, wat die heffing van huurgelde of tariewe vir die skool se voordeel insluit.”

Die kommissie het die inligting aan die beheerliggaam oorgedra en daar word besluit dat die gemeente die verantwoordelikheid sal aanvaar, om 'n dienlike huurkontrak by 'n regspersoon te laat opstel. 'n Prokureur is genader wat die huurkontrak gratis vir die gemeente afgehandel het. Nadat die proforma huurooreenkoms deur beide partye deurgewerk en veranderinge aangebring is, is die huurooreenkoms ná voorlegging aan die beheerliggaam en kerksaatsvergadering aanvaar. Die huurooreenkoms word in **Bylaag B** in hierdie studie vervat. Die kontrak is daarna by die Aktekantoor op die gemeente se koste geregistreer om veral die kerk te beskerm, indien enige party die kontrak sou verbreek en dit 'n Hooggeregshofsaak word. Die kontrak is gebaseer op wedersydse samewerking, 'n verhuuringsooreenkoms met 'n eskalاسie van 10% per jaar. Die ooreenkoms is geldig vir 20 jaar met 'n eerste opsie vir die gemeente om weer te hernu. Die beheerliggaam en die kerk het beide 3 lede genomineer om op die saalkoördineringskomitee te dien. Dié komitee sou kwartaalliks vergader om die samewerking te monitor en ongelukkighede wat sou opduik te hanteer. Met hierdie ooreenkoms is die weg voorberei om met die beplande bouprojek te begin.

5.6.7.2 Die Bouprojek

Die projek het onder leiding van die projekbestuurder en onder die opsig van die finansiële komitee verloop. Die gemeente het R800 000 op belegging gehad en die projek moes binne 'n begroting van R500 000 afgehandel word. Indien daar wel 'n oorskryding van die begroting sou wees, moes dit eers per konsistoriebesluit bekragtig word. Die projekbestuurder se broer – 'n argitek – het aangebied om die gemeente

kosteloos in die beplanning en omskakeling van die saal by te staan. 'n Vloerplan is bekom en die argitek het na deeglike bespreking 'n nuwe plan op die tafel geplaas. Die finansiële komitee was tevrede en die bouwerk het begin. Slegs minimale strukturele veranderinge is aangebring – 'n rommelstoor by die ingangsportaal se deur is toegebou en 'n deur is na die saal gebreek. Dit sou dien as bergingsfasiliteit vir onder andere: die orrel, preekstoel, doopvont, kateder en klankkas. Terwyl die eredienste in die saal voortgaan word die projek afgehandel, deur die bouwerk op Sondag met seilbedekkings te verskans. In die afhandeling van die projek is die volgende kundiges se hulp ingeroep: klankingenieur, elektrisiteitsingenieur, beligtingspesialis, verkoelingspesialis en 'n binnehuisversierder – 'n aantal kundige susters uit die gemeente is hier ingeroep om met die kleurskakering raad te gee. Die volgende veranderinge word aan die skoolsaal aangebring sodat dit as 'n kerksentrum kan dien:

- a. Die elektrisiteitsfasiliteite word totaal opgegradeer.
- b. Die vensters aan die bokant van die saal se mure kry nuwe gordyne – dit was onnodig om die verhoog se gordyn te vervang, aangesien dit nuut is en by die gekose kleurskema inpas.
- c. Die skool se duursame opvoustoel word herstoffeer met kunsleer in maroen en grys – die kleure wat gekies is vir die kerksentrum.
- d. Lugverkoelers word geïnstalleer.
- e. 'n Preekstoel, kateder en doopvont, word deur die argitek ontwerp en deur 'n lidmaat gebou – bestaande uit sandsteen en kiaathout – alles op wiele. Dit kan rondgeskuif en in 'n pakkamer gestoor word.
- f. 'n Allen orrel, wat met rekenaarskywe speel word aangekoop en op 'n platvorm met wieletjies gemonteer. Dit skakel die gebruik van 'n orrelis uit. 'n Professionele orrelis neem al die liedere in die nuwe Liedboek van die Kerk gratis vir die gemeente op. Die instrument word Sondag ten volle bespeel, sonder 'n orrelis. Dit bring 'n besparing van nagenoeg R1800 per maand in orrelisfooie en brandstofkoste mee.
- g. Die hele saal se mure word met kiaathout uitgevoer, wat 'n baie warm en duursame atmosfeer skep.
- h. Daar word belê in 'n hoogs gesofistikeerde klankstelsel vir suiwerheid van klank en vir die doel van multifunksionele gemeentelike bediening.

- i. Die luidsprekers van die orrel en klankstelsel word ingebou.
- j. 'n Goeie beligtingstelsel word geïnstalleer. Dit kan gebruik word om atmosfeer tydens eredienste te skep.
- k. 'n Multimedia projektor en meegaande rekenaar word geïnstalleer.
- l. Die projektorkamer aan die agter- en bokant van die saal word omskep in 'n konsistorie en administratiewe kantoor, met lugverkoeling.
- m. Die saal se verhoog word omskep in 'n galery, met uitlaatdeure na agter vir ouers met kinders. Die preekstoel staan dus aan die agterkant van die saal met die stoele ook na agter, weggedraai van die verhoog. Die saal is dus multifunksioneel in die sin dat dit tydens dramas of opvoerings omgedraai kan word.
- n. Die toilette word opgegradeer.
- o. Die skoolsaal se kombuis word opgegradeer.

Die Projek word uiteindelik afgehandel teen 'n koste van R780 000. Daarvan kan R480 000 se waarde onmiddellik uit die saal verwyder word as iets onvoorsiens gebeur en die skoolsaal nie verder as 'n kerksentrum gebruik kan word nie. Dit sluit die volgende toerusting in: orrel, preekstoel, kateder, doopvont, lugverkoelers, al die kombuisraad – stoof, yskas, mikrogolfoond – kaste uitgesluit, klanktoerusting – luidsprekers ingesluit en die administratiewe kantoor se meublement en toerusting.

Soos die projek gevorder het, het nuwe behoeftes ontstaan en daarom word die begroting oorskry. Daar het ook sekere versteekte kostes opgeduik waarvoor die kommissie nie begroot het nie. Die kerkraad was egter gedien daarmee en soos beplan, word die projek ten volle afgehandel. God is getrou en voorsien presies genoeg fondse aan die gemeente – R800 000 – alhoewel die gemeente vir slegs R500 000 begroot het. Die projek is derhalwe sonder 'n skuld las afgehandel ten spyte van die oorbesteding.

5.6.8 Voordele van die Projek

Die voordele wat hierdie samewerkingsooreenkoms bring is onbeperk. Uit hierdie projek spruit die volgende voordele:

- a. Die skool verdien 'n vasgestelde huurinkomste. So help die kerk die skool en word die gemeenskap gedien.
- b. Enige inkomste wat uit die saal se verhuring aan buite-instansies verdien word, word deur die skool en die kerk gedeel. Dus verdien die kerk 'n inkomste uit 'n ander se fasiliteit. Hierdie fasiliteit is baie gewild, veral vanweë die estetiese voorkoms en die lugverkoeling – daar is glad nie so 'n fasiliteit in die Letsitele omgewing nie.
- c. Die saal se tuine word deur die skool onderhou, wat die kerk se las verlig.
- d. Die onderhoud aan die saalkompleks word saam deur die skool en kerk behartig – die skool vir die buitekant en die gemeente vir die binnekant.
- e. Die kerk gebruik klaskamers as kategeselokale, met al die fasiliteite wat die skool bied.
- f. 'n Geteerde oppervlak is onmiddellik beskikbaar vir parkering.
- g. Toilette is onmiddellik beskikbaar.
- h. Administratiewe fasiliteite is onmiddellik beskikbaar.
- i. Pragtige landskap en tuine, sowel as ontspanning- en speelgrondfasiliteite, drama- en opvoeringsfasiliteite is onmiddellik beskikbaar.
- j. 'n Goed toegeruste kombuis is onmiddellik beskikbaar.
- k. Die eiendom is baie veilig, want die skool is goed omhein.
- l. Die kerk is vrygestel van moontlike gebouebelasting op kerkeiendomme.
- m. Onteiening van grond kan nie plaasvind nie.
- n. Die kerk betaal nie water en elektrisiteit- of eiendomsbelasting nie.
- o. Huur is vasgestel, derhalwe affekteer skielike verhogings in water, elektrisiteit of eiendomsbelasting nie die kerk nie.
- p. Sou ontvolking van platteland plaaslik gebeur, sal dit geen invloed op geboueskuld hê nie.
- q. Indien die gemeente sou sluit, het die kerk geen skuld of skuldeisers nie – daardeur word die naam van die kerk in die oë van die wêreld in ere gehou.
- r. Die gemeenskap sien dat die gemeente 'n verskil maak. Hulle sien dat dit nie vir die gemeente oor dinge gaan nie, maar oor mense.
- s. Die gemeente het baie meer geld om aan gemeenskapsprojekte te spandeer.

- t. Daar is geen skuld nie, derhalwe is daar ook geen onnodige rentes wat betaal moet word nie. Die gemeente verdien eerder nou op die beleggings.
- u. Dit plaas die onderhouding van die standplaas in 'n beter posisie.
- v. Daar is meer fondse tot die beskikking van die gemeente.

5.6.9 Opvolgende Samewerking

Hierdie goeie samewerkingsooreenkoms tussen skool en gemeente veroorsaak dat ook ander projekte volg:

- Die skool rig onderdakparkering op die parkeerterrein op wat Sondae deur die kerk benut word.
- Die kerk rig 'n afdak langs die saal op, wat tydens skoolfunksies gebruik kan word – volledig deur 'n lidmaat geskenk en opgerig.
- Die skool rig langs die afdak 'n braaiplek en 'n lapa op, wat deur kerk gebruik kan word.
- Die kerk rig 'n groter kombuis met 'n koelkamer by die afdak op, wat ook deur die skool gebruik kan word.
- Die skool herstel die saal se dak teen 'n koste van R80 000. Die kerk se kompleks word dus onderhou en verbeter, sonder enige kostes vir die kerk.
- Die NG Kerk, skool en die Hervormde Kerk gradeer die skool se krag op na drie-fase, ter wille van ekstra lugverkoelers. So word die kostes vir opgradering om 'n derde verdeel, terwyl dit hoofsaaklik tot die Hervormde Kerk se voordeel is.

5.7. Resultate van die Empiriese Studie

Die gemeente Letsitele is ook aan die empiriese toetsing onderwerp. Die vraelys is ingevul deur die skriba en die administratiewe beampte. Die doel was om na te vors of die visie wat die gemeente vir haarself in die vooruitsig gestel het, om 'n gemeente te wees wat fokus op die missionêre en dissipelskap, in die werklikheid gerealiseer

het. Vervolgens word die resultate van die empiriese toetsing van die gemeente weergegee:

5.7.1 Erediensbywoning

Persentasie Erediensbywoning	56%
Sitplekke beskikbaar vir al die lidmate	300
Leë sitplekke tydens die erediens	44%
Sal 'n nuwe gebou meer lidmate na kerk lok?	Nee

5.7.2 Geografiese- en Demografiese groei

Persentasie groei van gemeenskap	Negatief (-1%)
Persentasie groei in die gemeente	Positief (1.07%)

5.7.3 Gebruikstyd

<i>Ure per week waarin areas in kerkkompleks gebruik word</i>	
Kategeselokale	34
Kerkgebou	6 dae per week
Administrasiegeboue	6 dae per week
Kerksaal	6 dae per week
Gimnasium	n.v.t.
Kerkterrein	6 dae per week
Ander (<i>Noem</i>)	Geen
Ander (<i>Noem</i>)	Geen
Totaal	Voltyds 7 dae per week
Dae per week wat kerkkompleks benut word	
6 tot 7 dae per week	

5.7.4 Praktiese gebruik van die Kerkkompleks

Is u kerk ontwerp met vaste banke, preekstoel en liturgiese ruimte	Nee
Is u kerk 'n dop waarin bg. rondgeskuif kan word?	Ja

5.7.5 Gemeentebou en die Kerkkompleks

Het u 'n gemeenteboukonsultant gebruik?	Ja
Gemeentebepanning voor of na voltooiing van kerkkompleks	Voor
Hoeveel tyd in afgelope jaar aan gemeentebouprojekte spandeer?	6 dae

5.7.6 Kerkkompleks en die Bybel

	Is daar navorsing gedoen, omtrent die Bybelse siening rondom kerkgeboue?	Waarvolgens is die kerk gebou?
	Ja	Volgens Bybelse riglyne

5.7.7 Gemeenskapsgerigtheid

Gebou uitsluitlik vir gemeentelike behoeftes	Nee
Grootste rol in beplanning van kerkkompleks	So goedkoop as moontlik
Gemeente se eerste prioriteit	Bediening van gemeenskap
Gemeenskap bewustheid dat kerkkompleks tot hul beskikking is	Ja
Gebruikersvriendelikheid van kerkgebou vir gemeenskap	100%
Professionele behoeftebepaling van gemeenskap voor oprigting van gebou	Bestaande gebou
Gebruik van kerkkompleks deur gemeenskap	
	Skool en buite kurrikulêre aktiwiteite

Spesifikasie van doelwitte	
	Maak gemeenskap bewus vd hulp en toeganklikheid tot sentrum
Behoeftte om kerkkompleks toeganklik vir gemeentebhoofttes te maak	
	100%

5.7.8 Siening van die Kerkkompleks

Nuwe kompleks of vervanging van bestaande kompleks?	Omskakeling
Oorweging om nie te bou nie	Ja
Oorweging om ander geskikte ruimte te gebruik vir godsdiensoefening	Ja
Waarom geen alternatief oorweeg is nie	
Styl, vorm en duursaamheid aanpasbaar by omgewing, asook esteties mooi	Speel geen rol nie
Duursaam teenoor ander geboue	Speel geen rol nie
Moet God trots wees op kerkgebou?	Speel geen rol nie
Rede vir oprigting van kerkkompleks	
Lok meer lidmate	Nee
Lidmate sal meer gemotiveerd uitreik indien hulle trots op gebou is	Nee
Gunstiger atmosfeer vir belewenis van die erediens	Ja
Sal gemeente laat uitstaan, as 'n gemeente wat vooruitgaan	Ja
Net die beste goed genoeg vir 'n huis vir God	Nee
Motiveer gemeente om groter offergawes te gee	Nee
Verenig gemeente in 'n gemeenskaplike doel	Nee
Is 'n goeie belegging, met gewyde en doelmatige geriewe, waarin gemeente aktiwiteite en admin wat gerig is op groei na Christus, mekaar en na buite, uitgeleef kan word	Nee

5.7.9 Tempel van God

Dink u, u kerkgebou is werklik 'n Tempel vir God?	Nee
Is die gebou vir u 'n huis van God, waarin God sy inwoning kan vind?	Nee

5.7.10 Kerkkompleks as Verkondigingsgestalte

Toename in lidmaatgetalle as gevolg van spesifieke aktiwiteit	
Sending	0%
Evangelisasie	0%
Ander uitreikingsaksies	1%

5.7.11 Gemeentebou en Kerklike Finansies

Kerkgebou kontant of op skuld	Kontant
Kontant bedrag	R800 000
Spaar tydperk vir kontant	10 Jaar
Was die gevoel dat u die bedrag vir die kerkgebou kan leen – God sal voorsien	Geensins
Skuld hantering	
Aanvanklike leningsbedrag	Nvt
Afbetalingspaaieiment per maand	Nvt
Afbetalingsperiode	Nvt
Totale bedrag afbetaal	Nvt
Huidige waardasie	Weet nie
Hang afbetaling van u kerkkompleks af van toekomstige groei in lidmaatgetalle	Nvt
Jaarlikse onderhoudsbedrag van u kerkkompleks	Huurgeld: R18864 Onderhoud: R26 779
Is offergawes genoeg om die finansierings-koste van die kerkkompleks te dek?	Ja

Is u jaarlikse begroting voldoende?	Ja
Fondse deur ander projekte gegenerer?	Oesfees (Bazaar)
<i>Totale uitgawes per maand</i>	
Voltydse poste in die gemeente	5
Alle salarisse, sowel as predikant	R600 000
Onderhoud van geboue	R27 000
Skuldlas op geboue	Geen
Sending en Evangelisasie	R15 000
Plaaslike uitreikaksies	R30 000
Maatskaplike hulp en bystand binne gem.	R20 000
Maatskaplike hulp en bystand buite gem.	R80 000
<i>Ander uitgawes</i>	
Hoeveel lidmate word maandeliks finansiëel binne gemeenteverband gehelp	5
Noem die totale bedrag	R24 000
Hoeveel persone word maandeliks buite die gemeente, in u gemeenskap gehelp?	Wissel tussen 2 – 10 persone
Noem die totale bedrag	R80 000
Hoeveel geld is aan gemeentebou-, ontwikkeling of gemeentegroei projekte gespandeer in u gemeente se afgelope verslagjaar?	R68 000

5.8. Vraelys Interpretering

5.8.1 Erediensbywoning

Die gemeente Letsitele se erediensbywoningsyfer is 56%, wat 'n bo-gemiddelde syfer is. Tydens erediens word daar vir 64% van die lidmate voorsiening gemaak vir sitplekke, wat 'n gemaklike vol en gemaklike leë erediensruimte skep.

5.8.2 Geografiese- en Demografiese groei

Die gemeenskap toon 'n 1 % negatiewe groeipersentasie, a.g.v. die plaaseise in die gebied. Gemeente Letsitele toon egter 'n teenstellende positiewe groei van 1.07 %. Vanuit die studie blyk dus dat Gemeente Letsitele se kerkkompleks genoegsame voorsiening maak, aangesien daar nog genoeg sitplekke sal wees vir 'n 9 % groei in die gemeente.

5.8.3 Gebruikstyd

Al die areas van die kerkkompleks word effektief benut. Die klaskamers word in die week deur die skool benut en op Sondag as kategeselokale gebruik. Die kerkgebou, wat in werklikheid die skoolsaal is, word gedurende weksoggende deur die skool benut. In die middag word dit vir buite-kurrikulêre aktiwiteite gebruik en gedurende naweke word die saal vir troues en ander funksies uitverhuur. Op Sondag word dit weer as 'n kerkgebou benut. Vanuit die studie blyk dit dat die Gemeente Letsitele se kerkkompleks optimaal en dus byna 100 % vir 7 dae 'n week benut word.

5.8.4 Praktiese gebruik van die Kerkkompleks

Die skoolsaal is ideaal geskik, omrede dit 'n leë dop is, met stoele wat na behoefte rondgeskuif kan word. Die kerk se preekstoel, orrel en klanktoerusting is op wiele gemonteer en word gedurende die week geberg en slegs op Sondag uitgeskuif.

5.8.5 Gemeentebou en die Kerkkompleks

Vanuit die studie blyk dit dat die Gemeente Letsitele die afgelope jaar, vir 4 volle dae, asook 40 afsonderlike ure aan gemeentebouprojekte spandeer het. Die gemeente beskou gemeentebepanning en gemeentebouprojekte dus as 'n belangrike aspek. Daar is ook van 'n gemeenteboukonsultant gebruik gemaak, voordat die kerkkompleks omskep is.

5.8.6 Kerkkompleks en die Bybel

Die gemeentekonsultant het tydens 'n werksessie die Bybelse siening rondom kerkgeboue aan die gemeente voorgelê.

5.8.7 Gemeenskapsgerigtheid

Vanuit die studie word dit uitgelig, dat die kerkkompleks bruikbaar is vir die gemeenskap sowel as die gemeente. Die gemeenskap en die bediening van die gemeenskap is dus prioriteit in die Gemeente Letsitele se doelwitte. Die kerkkompleks, as skoolgebou, is gebruikersvriendelik vir die gemeente en die gemeenskap. Die kerkkompleks is op die gemeenskap in geheel gerig en word nie net vir gemeentelike behoeftes gebruik nie.

5.8.8 Siening van die Kerkkompleks

Vir die Gemeente Letsitele het die styl, vorm of duursaamheid van die gebou nie 'n rol gespeel nie en het hul ook nie gedink dat God trots sal wees op 'n gebou nie. Hulle het nooit oorweeg om 'n nuwe gebou te bou nie, aangesien hul bereid was om 'n ou skoolsaal in 'n kerkgebou te omskep en dus bereid was om 'n ander geskikte ruimte vir hul goedsdiensoefening te gebruik. Die uitslag van die studie is dus beduidend, dat die gemeenskap 'n oorwegende rol in die keuse van 'n kerkgebou gespeel het en dat die gemeente nie gedink het dat net die beste goed genoeg vir God sal wees, of dat 'n nuwe gebou die gemeente sal motiveer om meer offergawes te gee

nie. Gemeente Letsitele is van mening dat ‘n kerkgebou ‘n gunstige atmosfeer kan skep vir die belewenis van die erediens en dit moet sterk oorweeg word in die keuse van ‘n kerkkompleks, sodat ‘n gunstige atmosfeer geskep kan word. Die gemeente was ook van mening dat hul sal uitstaan as ‘n gemeente wat vooruitgaan, indien hul ‘n kerkkompleks met die gemeenskap kan deel. Hul doelwit was dus om in kontak en ook in voeling met die gemeenskap se behoeftes te wees en sodoende maatskaplike nood in die gemeenskap kan verlig.

5.8.9 Tempel van God

Gemeente Letsitele antwoord negatief op beide vrae of hul ‘n kerkkompleks as Tempel van God sien.

5.8.10 Kerkkompleks as Verkondigingsgestalte

Gemeente Letsitele het ‘n positiewe groei van 1,07 % die afgelope jaar getoon. ‘n Interessante waarneming word gemaak dat hul in die vraelys aandui dat 1 % van die groei aan ander uireikingsaksies toeskryf kan word. Die spesifieke uitreikaksies wat genoem word is: maatskaplike-, sieke- en bejaardeversorging. Sending en evangelisasie toon ‘n 0 % bydrae tot die toename in lidmaatgetalle.

5.8.11 Gemeentebou en Kerklike Finansies

Die studie toon dat die Gemeente Letsitele op geen stadium skuld aangegaan het om die skoolsaal in ‘n kerkkompleks te omskep nie. Hulle het R800 000 tot hul beskikking gehad, wat hul oor ‘n tydperk van 10 jaar gespaar het. Die gemeente voel nie dat God sal voorsien, indien daar enige geld geleen word nie. Die kerkkompleks se onderhoud beloop R27 000 per jaar, wat relatief min is, omdat dit ‘n gedeelde las met die skool is. Die gemeente se jaarlikse begroting word gediens, aangesien die offergawes, asook die fondse deur ander projekte, soos die Oesfees, voldoende is om die uitgawes te dek. Daar is 5 voltydse poste in die gemeente nl: die predikant, koster, 2 arbeiders en ‘n kantoordame. Die salarisse beloop R600 000 per jaar, standplaaskostes ingesluit.

Dit is aangenaam om vanuit die studie op te merk dat die volgende bedrae vir uitreikingsaksies beskikbaar is:

R15 000 vir Bybelverspreiding in die gemeenskap en gemeente, asook vir Sending en Evangelisasie e.a. diakonale fondse van die Nederduitsch Hervormde Kerk van Afrika.

- a. Lidmate word maandeliks met ongeveer R400 binne gemeenteverband gehelp, wat 'n somtotaal van R24 000 per jaar is.
- b. Die bejaardes wat finansiële bystand in ouetehuse ontvang, wissel jaarliks van 2 tot 8 persone. Daar is R80 000 aan maatskaplike hulp en bystand die afgelope jaar uitbetaal. Die bedrag sluit in: hulp aan ouetehuse, bejaardesorg, skoolfonds, voedselpakkette en mediese onkoste. Verder is dit interessant om die waarneming vanuit die studie te kan maak, dat die bedrag wat aan maatskaplike hulp en bystand uitbetaal is, 66 % meer is as die bedrag wat aan onderhoud spandeer is.
- c. Dit is verblydend om vanuit die studie 'n gevolgtrekking te kan maak, dat die Letsitele Gemeente 'n bedrag van R68 000 aan gemeentebou, gemeente ontwikkeling en gemeentegroei projekte spandeer het. Hul doelwit om gemeentegroei te laat plaasvind seëvier in hierdie studie. Daar is groot bedrae uitbetaal aan kategese, gemeentelike kalenders, kombuistoerusting, T-hemde, jaareindfunksie vir kerkraad en bejaardes, asook 'n nuwe finansiële stelsel.

5.9. Samevatting

Hierdie kerkgebouprojek van die Nederduitsch Hervormde Kerk – Gemeente Letsitele – gee 'n aanduiding dat 'n gemeente, gemeente kan wees sonder om 'n kerkgebou te besit. Alhoewel gemeentes goed ingerigte kerkgeboue nodig het om 'n dinamiek in die erediens na vore te bring is die besit van 'n kerkgebou nie 'n voorwaarde daarvoor nie. 'n Gemeente kan in 'n kort tydperk na stigting 'n goed ingerigte kerkgebou tot sy beskikking hê, sonder groot finansiële uitgawes. Onderhouding van die kerkkompleks, lopende uitgawes betreffende die kerkgebou en rentelaste word gesystap, wat meer finansies beskikbaar maak vir missionêre uitreiking en

gemeentebouprojekte. Hierdie projek van die Gemeente Letsitele, is 'n bewys dat 'n gemeente se klem van kerkgeboue verskuif kan word en dat dit hoofsaaklik op gemeentebou kan fokus.